

PASVALIO PETRO VILEIŠIO GIMNAZIJA

**DAIVA SIDARAVIČIŪTĖ IR INDRĖ STIRBYTĖ
HUMANITARINIO PROFILIO SOCIALINIŲ MOKSLŲ
PAKRAIPOS
3EHS KLASĖS MOKSLEIVIŲ**

**“PYPKĖS ĮVAIZDIS
MARI AUS KATILIŠKIO
PROZOJE”**

KŪRYBINIS DARBAS

Darbo vadovė
mokytoja Vitalija Indrišionienė

**PASVALYS
2003**

TURINYS

Įvadas

Elektroniniai laiškai su V. Braziūnu ir L. Jakimavičiumi.

“Išėjusiems negrįžti” citatos ir apibendrinamoji lentelė

“Užuovėja” citatos ir apibendrinamoji lentelė

“Miškais ateina ruduo” citatos ir apibendrinamoji lentelė

“Pirmadienis Emerald gatvėje

Naudota literatūra

Išvados

ĮVADAS

Mes, Pasvalio Petro Vileišio gimnazijos 3EHS klasės mokinės Daiva Sidaravičiūtė ir Indrė Sirbytė, pasirinkome rašyti kūrybinį darbą tema “Pypkės įvaizdis Mariaus Katiliškio prozoje”. Tokį kūrybinį darbą pasirinkome norėdamos dalyvauti rašinių konkurse, skirtame Mariaus Katiliškio kūrybai įamžinti.

Visada yra smagiau rūkyti kompanijoje. Traukdami dūmą vyrai kalbasi apie ūkio darbus. Pypkes rūko žiemą, kad šilčiau būtų. Kai kas nors atsitinka, tai rūkantis žmogus iš karto ieškosi pypkės ar cigaretės nervams nuraminti. Pypkė – tai inteligentiškų žmonių įvaizdžio dalis. Senesni žmonės labiau vertina pypkes, jaunesni cigaretes. Romane “Užuovėja” kiekvienas veikėjas rūko pypkę. Pypkės nerūko nebent moterys ir vaikai. Pypkė yra susijusi su šio romano pavadinimu. Užuovėja – tai tokia vieta, kur vyrai susirenka parūkyti, kad vėjas ugnies neužpūstų. “Prie katilo, užuovėjon, tai koks šiaudnešys, tai iš kėlėjų vis ateina parūkyti.”, “Pakuros užuovėjoje, sudarytoje iš sustatytų durų, pypkiavosi pora vyrų...”. Turbūt tai vienintelis iš keturių skaitytų Mariaus Katiliškio romanų, kur pypkė buvo paminėta daugiausiai kartų. Toks dažnas pypkės paminėjimas romane rodo tai, kad pasakotojas yra rūkantis žmogus. Jis žino, iš ko padarytos pypkės, žino, kaip reikia paruošti pypkę rūkymui.

Rūkalius buvo ne tik pasakotojas, bet ir pats rašytojas – M. Katiliškis. Tai liudija Pasvalio Mariaus Katiliškio bibliotekoje esančios nuotraukos, kuriose Marius Katiliškis pavaizduotas su pypke dantyse ir pati pypkė. Ta garsioji pypkė, kuri keliavo iš rankų į rankas, kol pateko į biblioteką. Mes žiūrėjome filmą “Marius Katiliškis iš prisiminimų”. Tame filme M. Katiliškis rūkė ne pypkę, bet cigaretę. Gal pypkė nebuvo tokia svarbi jo gyvenime? Gal tai buvo tik įvaizdžio dalis? To mes jau niekada nebesužinosim. Tik viena aišku: pypkės įvaizdis M.

Katiliškio prozoje yra didelis. Mes užmezgėme kontaktą su Vladu Braziūnu, žymiu lietuvių poetu, kilusiu iš Pasvalio krašto, kad jis papasakotų šios pypkės istoriją. Mat V. Braziūnas padovanojo M. Katiliškio pypkę bibliotekai. Jis mus nukreipė pas Liudviką Jakimavičių, nes iš jo rankų ta pypkę pateko į Vlado Braziūno rankas.

Romano “Išėjusiems negrižti” veikėjai yra dažniausiai jauni kareivėliai, kurie rūko ne pypkes, o cigaretes. Jie dėl rūkalų paaukotų savo paskutinį rūbą. Cigaretės buvo davinio dalis. Gal todėl kareiviai ir nerūkė pypkių, nes jiems neduodavo tabokos pypkėms prisikimšti. Senesnieji kareiviai turėjo pypkes, bet jiems būdavo sunku gauti tabokos.

Iš daiktavardžio “pypkė” padarytas veiksmažodis “pypkiuotis ir būdvardis “pypkius”. Dažnai pypkė vadinama mažybine forma “pypkelė”. Tai dar kartą įrodo, kad žmonės ne tik rūko pypkę, bet ir jaučia jai pagarbą. Pypkė buvo rūkoma dar senais laikais. Ją apdainavo net lietuvių liaudis. Ir, aišku, pypkė visą laiką buvo siejama su senyvu žmogumi. Pas nerūkančius žmones pypkė yra senelių arba tėvų relikvija.

Gerb. Pone Vladai,

Jums rašo Pasvalio Petro Vileišio trečios gimnazinės klasės mokinės Indrė Stirbytė ir Daiva Sidaravičiūtė.

Mes rašome kūrybinį darbą "Pypkės įvaizdis Mariaus Katiliškio prozoje". Darbo vadovė – lietuvių kalbos mokytoja Vitalija Inrišionienė.

Žinome, kad šio kūrybinio darbo idėja kilo būtent Jums, dėl to ir rašome šį laišką.

Jūs turbūt bendravote su Mariaus Katiliškio šeima, o gal ir su pačiu rašytoju.

Norėtume gauti informacijos, pasiūlymų. Jau padarėme didelį darbą, bet atsidūrėme aklavietėje. (Perskaitėme keturis M. Katiliškio romanus: "Užuovėja", "Miškais ateina ruduo", "Pirmadienis Emerald gatvėje", "Išėjusiems negrižti"). Iš šių romanų išrinkome citatas apie pypkes).

Mes norėtume sužinoti daugiau apie tą garsiąją M. Katiliškio pypkę: iš kur jis ją gavo, kokia tos pypkės istorija dar iki M. Katiliškio.

Jūsų suteikta bet kokia informacija bus mums labai reikalinga. Iš anksto nuoširdžiai dėkojame.

Indrė Stirbytė
Daiva Sidaravičiūtė

Mūsų adresas: Pasvalio Petro Vileišio gimnazija

Mielos šaunuolės,

kol aš pats ką mėginsiu Jums paieškot, parašykit tuo tarpu Liudvikui Jakimavičiui, per kurio rankas (pirma per jo, tik paskui per mano) iš Henriko Nagio (Liūnės Sutemos, Mariaus Katiliškio žmonos, brolio) pypkė

atkeliavo Pasvalio M.Katiliškio bibliotekon. Istorija įdomi. Būtų gražu, kad

pats Liudvikas imtų ir papasakotų. Prašiau jo viską aprašyti M.Katiliškio bibliotekai - neprisiruošė. Kai tą pypkę nuvežiau, kai kur ("Literatūroj ir mene", "Darbe") buvo apie tai rašyta. Pasiklauskit pačioj bibliotekoj - tikrai žinos ir Jums parodys.

Tik jau nenusiminkit! Originalų darbą rašyt visada sunku. Užtat džiaugsmas

bus tikresnis. Sėkmės!

Vladas

Dėkui už prašymą, galiu ir atsakyti.
Smagu, kad domitės gero rašytojo biografijos faktais,
tačiau kūryba visados
yra fikcija arba išmislas. Man regis, padovanojęs
Katiliškio pypkę jūsu
minėtai bibliotekai, aš šiek tiek ir parašiau, iš kur ir
kaip ją gavau.
Istorija buvo labai paprasta. Dar Gorbio laikais man
vargais negalais
paisekė ištrūkti užsienin aplankyti savo dvynė seserį. Ji
tuomet gyveno
Quebecke, o lėktuvas iš Maskvos nusileido Montrealyje
(maždaug 250 km. nuo
ten, kur turėjau atsirasti). Buvo ,jei atmintis
nemeluoja, gal 1988 metai.
Oro uoste mane pasitiko ne sesuo, o poetas Henrikas
Nagys. Vos susipažinę,
pajutom vienas kitam šiltą draugystės jausmą, kuris
neišblėso iki pat jo
mirties. Po nakvynės jo namuose turėjau išvykti, tačiau
po trejetos savaitių
ir ilgų kasdieninių telefoninių pokalbių bei kvietimų,
vėl sugrižau
Montrealin. Poetas norėjo su manim ilgėliau pabendrauti,
nes svečiai iš
Lietuvos iki tol būdavo arba saugumiečiai, arba
saugumiečiai, kurie
normaliems svečiams su juo neleisdavo bendrauti. Paprašė,
kad pasilikčiau
pas jį ilgesniam laikui (gal net porai metų), gal net
imčiausi redaguoti
Montrealio lietuvių savaitraštį "Nepriklausoma Lietuva".
Buvau pasiilgęs
Sąjūdžio ir veiklos Lietuvoj, tad pasilikau pas poetą tik
dešimčiai dienų, o
per tą laiką daug ką turėjom apšnekėti ir aptarti. Štai
tokia ir išanga.
Tokių ilgų preambulių labai nemėgsta lietuvių literatūros
mokytojai, bet aš
pats esu literatūros dėstytojas ir labai nemėgstu to, ko
nemėgsta
literatūros mokytojai. Tegul jie man atleidžia. Nagi, o
dabar eikim ir prie
temos dėstymo.

Ilgais rudens vakarais mes su poetu (jo sesuo Liūnė
Sutema buvo
ištekejusi už M.Katiliškio) mes šnekučiuodavom, kai ką
įrašėm ir į
magnetofono juostelę, bet tai Jums gal ne taip svarbu.
Vieną tokių

pašnekesių pavakarę pastebėjau, kad baigėsi mano
cigarečių paskutinis
pokelis ir pasakiau Henrikui, kad eisiu į "marketa"
nusipirkti tabokės.
Kalbėjom, matyt įdomia tema, o už lango buvo sukilusi
baisi vėtra ir
lapkričio liūtis, (ten visai ne lietuviškos audros ar
liūtyš), ir jis manęs
iš namų neišleido. Sako: "Imk, dovanuju tau Katiliškio
pypkę ir jo man
paliktą tabaką, kuris buvo jau tiek sudžiūvęs, kad mes jį
turėjome laistyti
viskiu ir drėkinti obuolio bei bulvės skiltelėm. Aš
pasižadėjau, kad pypkę
atiduosiu grįžęs literatūros muziejun, o H.Nagys man
uždraudė. Sako, - rūkyk
pats. Pypkė yra gyvas dalykas ir rūkydamas ją gal gausi
tai, ko Marius
nespėjo pasakyti, ar norėtų pasakyt iš anapus. Buvau taip
ir nusprendęs
daryti, tačiau berūkydamas ir bedaužydamas, kai reikia
iškratyti pelenus
gerokai ją aplaužiau. Tad pypkė nėra tokia, kokią aš
gavau dovanų. Ilgai
įkalbinėjamas Vlodo Braziūno apsisprendžiau ją perduoti
bibliotekai, kurioje
darbavosi Marius Katiliškis. Lai neištesėtas pažadas
lieka mano sąžinei. Tad
tokia ir Katiliškio pypkės istorija. Jūsų Liudvikas
Jakimavičius.

IŠĖJUSIEMS NEGRĮŽTI CITATOS

1. „Krato **cigaretės** ir siūlo užsirūkyti.“ (Kareiviai 250psl.)
2. „Taipogi **cigaretės** ir **popierosai**, kurių ūkvedys retkarčiais padalina“ (Davinys kareiviams 254psl.)
3. „Neaplenkė geležinės vadų valios ir atpasakotas pokalbis su ūkininku, kuris **pypkiavo** ir krapštėsi žilą pakaušį,...“ (Ūkininkas 256psl.)
4. „Vyrukai smelkia **cigaretės**. (Kareiviai 260psl.)
5. „Draugai, žinoma, siūlo **cigaretės** ir užkandos taip pat.“ (Kareiviai 260psl.)
6. „Ir **cigarečių** davinys mažėja.“ (Kareiviams 265psl.)
7. „Fantastiškai šmėkščiojo šešėliai alksnyno šakose ir **pypkeles** traukiančių veiduose. (Kareiviai 267psl.)
8. Vyresnybė šnibždasi susikišusi, rūko **cigaretės**. (Vyresnybė 267psl.)
9. Kiti tik **pypkes** traukė, paskendę dūmuose, rausvuose ugnies atšvaituose ir savo mintyse. (Kareiviai 271psl.)
10. Ir su viltimi laukiame kitų produktų rūkalų ir frontui priklausančios degtinės pavidale. (Kareiviai 275psl.)
11. Senasis ūkininkas, pašiausęs žilus ūsus, verčia dūmus iš riestos **pypkės**, atsistojęs klėties gale, nelyginant teisėjas rūstus ir daugiausiai išmanantis. (Ūkininkas 297psl.)
12. Laisvą laiką daugiausiai sunaudoja sudarinėdami rūkomojo **tabako** atsargas. Jie turi išradę būdą, kaip iš žalio, ką tik nuskinto **tabako** lapo padaryti **cigaretę** ar **cigarą**. (Arklininkai 305psl.)
13. Aplinkiniai **tabako** darželiai, žinoma, dėl to smarkiai kenčia. Bet jei koks **pypkius** senelis bus žiauriai nuskriaustas, mūsų vyrai neima į galvą. (Kareiviai 305psl.)
14. „- Čia man porą flakų, ir aš juos greičiau, negu tu sėtum prisidegti **cigaretę**, nutupdysiu pakrūmėn kaip vištas. (Palyginimas 306psl.)
15. „Užsirūkykime, vyručiai! Juk tai **cigaretės** „Nord Front“ ir **tabakas** „Feinschnitt“. Nespėjome pirmojo davinio susmelkti, jau sekančią dieną vėl su **cigaretėmis**, su **cigarais**, su...“ (Kareiviai 311psl.)

16. "Septynios **cigaretės** kasdien, kad ir nepasotino gero smelkėjo, bet prisidūrus vietinio, jau bartis negalėjai." (Davinyš 319psl.)
17. "O taip pat rūkė **cigaretes** tokiais kiekiais, kad vyro trijų dienų davinio neužtekdamo vienam vakarui." (Nuovadienė 326psl.)
18. "Portugališkos sardinės, rūkyti paršiukai, **cigaretės**, marmeladas." (Lauktuvės poniai Nuovadienei 328psl.)
19. "Traukiami arklių, važnyčiojami seno Bavarijos ūkininko su nugrauzta *pypke* nuo sprangios karo duonos nudilusiuose dantyse." (Ūkininkas 330psl.)
20. "Už paukštį jis gali pasiūlyti *tabako* "Krullschnitt". (Ūkininkas 330psl.)
21. "Bet *pypkei* iš bėdos tinka." (Ūkininko tabakas 330psl.)
22. "Ji rūko **cigaretes** ir maukia iš kaušelio, nedarydama pertraukos, ir nerodo jokių nuovargio žymių." (Mergaitė 333psl.)
23. "Susiradau aprintą **cigaretę** ir užsidegiau prigulęs saugesnėje vietoje." (Pasakotojas 334psl.)
24. "*Pypkelė* bus apraminusi nervus ir akims gražinusi aiškumą." (Pasakotojas 344psl.)
25. "Mes gyvename, po šimts *pypkių!*" (Keiksmazodis 346psl.)
26. "Po to susmelkti **cigaretę**. Nors daržinėje ant šiaudų ir nerūkoma, bet karo metu ne vien nuo **cigarečių** užsidega pastatai." (Pasakotojas 347psl.)
27. "Gaila man šokolado ir **cigarečių**, kurias turėjau pristatyti savo mylimajai." (Pasakotojas 347psl.)
28. "Konservai, **cigaretės**, šokoladas." (Vežimo turinys 348psl.)
29. "Grenadierių pirštuose lūžo degtukai, užsidegant **cigaretes**." (Grenadieriai 356psl.)
30. "Be saujos **cigarų**, be baltinių ir kojinių pamainos, jokio kitokio turto." (Pasakotojas 357psl.)
31. "Po keturių nemiegotų naktų, po galutinio įsitikinimo, kad prarasta šis tas daugiau negu milinė ir pilnai prikimšta kuprinė su **cigarais** ir užrašų knygele." (Pasakotojas 363psl.)
32. "Mes su žandais draugiškai *pypkes* rūkome ir plojamės per petį." (Kareiviai 367psl.)

33. "Rūkalo taipogis į tarpą įsprausta, taip kad išeina po keturias **cigaretės**. Kas nerūko, iš karto pasidaro biznieriais, nutraukdami iš rūkorių po riebesnį kashnį." (Davinys 374psl.)
34. "Jie samdėsi iš mūsų tarpo po nešėją, tarytum negrą kokį Afrikoje, pakišdami sutrintą **cigaretę** ar žiupsnį *tabako* iš savo atsargų. Visų verpflegungo gurguolių jie nespėjo apėsti ir surūkyti, tad susidarė pakenčiami nešuliai, lygiomis išsidalijus." (Žmonės 375psl.)
35. "Ir tai atlikus surūkyti **cigaretę** "Sondermischung". (Pasakotojas 376psl.)
36. "Kelionės davinys jau seniai sudažytas, o rūkalo nė kruopelės." (Pasakotojas 378psl.)
37. "Ir jį atsiimdavo su rūkalais ir net šokoladu." (Kareiviai 380psl.)
38. "Jie sriaubia kavą, kramto pyragaičius ir laiko **cigaretės** pirštuose." (Svečiai 383psl.)
39. "Belaisvis pasiveja priemenėje ir spraudžia mums po prancūzišką **cigaretę**." (Belaisvis 384psl.)
40. "Jis buvo pradėjęs rūkyti, bet įsitikinau, kad neverta. Tokiu būdu mes keičiamės – aš rūkau, o jis graužia mano duoną." (Pasakotojas ir Jonukas 395psl.)
41. "- Stillstand! – riktelėjo ir atkišo baisųjį, nuo *tabako* pageltusiu nagu nykštį lyg noragą kokį, taikydamas ton pačion pasmakrėn." (Žandaras 398psl.)
42. "Būrys lengvai susitalpino baro patalpoje ir dviejuose kambariuose už jo, skirtuose garbingiems kaimo piliečiams šventadieniais su **cigarais** dantyse susėsti ir pakortuoti." (Kareiviai 401psl.)
43. "Vieną iš keturių davinio **cigarečių** visuomet surūko sanitaras, mums draugiškai besišnekučiuojant." (Sanitaras 402psl.)
44. "Turėdamas apsčiai laiko, pasitiekiu rūkymo, nes kas tos keturios **cigaretės** kruvinam *pypkiui*? Išsigalandęs durtuvėlį, kruopščiai ir smulkiai pjaustau *tabako* kamblius, kurių visą glėbį, maždaug rugių pėdo dydžio, pavyko nusavinti iš vienos daržinės pastogės. Susmulkintas *tabako* medienos gaminyš primena kruopas, bet gerai dega, šnypšdamas dūmus nebūtinai *tabako* skonio. Kaimynai šaiposi, o vienok, pritrūkę **cigarečių**, labai meiliai artinasi su laikraščio skiautele, kad įberčiau žiupsnelį." (Pasakotojas 402psl.)

45. "Jo beržinė *pypkė* spragsėdama ir šnypšdama degina rupius *tabako* kaulus."
(Dubielė 410psl.)
46. "Jis, net vokiškai nemokėdamas, išmainė dalį *cigarečių* ir pristatė visą litrą balto baltutėlio pieno." (Jonukas 410psl.)
47. "Tai dantų šepetėliai ir pastos, peiliukai, *pypkės*, adatos ir siūlai. Na, ir *cigaretės*, ir šokoladas, ir koks *cigaras*." (Išskirtinis davinyš 414psl.)
48. "Iš viso kaimo ateina aplankyti, ir kas *cigarą*, kas žiupsnį *tabako* kaliniams įbruka." (Žmonės 424psl.)
49. "Kitas geras ypatumas, kad lenkai gamina *tabaką*." (Lenkai 428psl.)
50. "Bet *tabako* paieškoti galima. Pasimušus apie kilometrą į laukus, pirmame vienkiemyje atseikėjo po svarą su kaulais, šaknim ir žiedais akselinio peiliu surėžto *tabako* ir už tai paėmė vokiškomis markėmis." (Lenkas 429psl.)
51. "Šnypšdamas, spragėdamas degė lenkiškas *tabakas*, kirsdamas į liežuvį ir sąmonę atraukdamas rūku." (Kareiviai 430psl.)
52. "Spausdami po pažastimis *tabako* maišelius, skutome atgal, jausdami pakilusią savo žmogišką vertę." (Kareiviai 430psl.)
53. "Jokio žiburėlio žemėje, net *pypkės* prisidegant nematyti." (Palyginimas 433psl.)
54. Auginti *tabaką* ir spausti burokų degtienę." (Kareiviai 435psl.)
55. "Už atliekamus darbus apsirūpinau *taboka*." (Pasakotojas 435psl.)
56. "Jeigu kas, aš galiu patogiai žygiuoti, smelkdamas *pypkelę*. Kai turi *tabokos* ik valiai, visokios bėdos tik pusė bėdų." (Pasakotojas 435psl.)
57. "Ir batus, ir antklodes, kurių dalį buvo galima pramušti už *taboką*." (Kareiviai 436psl.)
58. "Ką dar galima pramušti ir nauju *tabako* svaru papildyti savo kelionės tarbą."
(Pasakotojas 437psl.)
59. "Rūkyti griežčiausiai užginta." (Kareiviams 438psl.)
60. "Nerūkyti, nejudėti." (Draudimas kareiviams 441psl.)
61. "**Cigaretės** smilksta jų palūpiuose, o ant duobės krašto, parankiui, po didįjį panzerfaustą." (Kareiviai 442psl.)
62. "Jie ten sušneko, užsirūkė, ir iš to mes nusprendėme, kad be piktumų apsieina."
(Kareiviai 443psl.)

63. "Sargybiniai traukia *pypkes*, jas delnais apgniaužę." (Sargybiniai 444psl.)
64. "Minėjo tavo tėvo pavardę, ir, tau pačiam atsiliepus, vyriausias maistininkas iš vokiškojo troso asmeniškai teikė į rankas po bonką skysčio ir po porą pokelių rūkalo." (Pasakotojas 458psl.)
65. "Geros Sondermichung **cigaretės**." (Kareiviai 459psl.)
66. "Geriau jau šaudytų, - neramiai atsikrankštė Kuosa ir griebėsi ieškoti *tabokos*." (Kuosa 471psl.)
67. "Tai kandiklį būsimai *pypkei* arba išdrožia iš kreivos šakos gyvatės galvą." (Taboras 473psl.)
68. "Kalvis sumosavo nuodėguliu, taikomu prie apytuštės *pypkelės*." (Kalvis 474psl.)
69. "Nelikdami skolingi, mus apdovanojo *tabokos* kambliais ir svogūnų pyne." (Vyresnybė 475psl.)
70. "Jis seilina tuščią *pypkę* ir numeta niauriai, iš pažemių, pasisukdamas per petį:..." (Senis 481psl.)
71. "Būrelis alko ir baisiai norėjo rūkyti. Visos kišenės buvo patikrintos, išverčiant ir iššluojant pabiras, kuriose buvo visko, tik ne *tabako*." (Kareiviai 489psl.)
72. "Pusė pokelio sudrėkusio *tabako* pasivėlė kelyje ant sniego." (Kareiviams 489psl.)
73. "Tada ir parūkyti pilna burna bus iš ko." (Kareiviai 489psl.)
74. "PASKUTINĖ **CIGARETĖ**" (Taip pavadinta romano 21- oji dalis)
75. "Kur rūkalai?" (Kareiviai 491psl.)
76. "Visoj Danzingo [guloj niekas nerastų pusės **cigaretės**. Jis esąs rūkorius, ir tėviškai užjaučiąs jaunos vyrus, ir kad jam pačiam nesąs lengvas priverstinis badavimas. Tam įrodyti išsiėmė iš kišenės gerokai apsvilusią *pypkelę* ir tuščiai kelis kartus iš jos patraukė." (Kapitonas 491psl.)
77. "*Tabokos* sandėliai, matyt, vakaruose, bet kaip su **cigaretėmis** "Sondermischung", kurių pokeliuose Danzingo vardas įspaustas?" (Pasakotojas 492psl.)
78. "Lyg tai būtų *tabako* dūmelis." (Pasakotojas 492psl.)

79. "Aš bandžiau kalbėti maldele, kad išnyktų šmėklos ir gera dvasia nuplėštų nuo akių valktį, leidžiantį man regėti tokį neįtikimą vaizdą, kaip **cigaretės** visų bernų dantyse,..." (Pasakotojas 492psl.)
80. "Tasai pamėklė pradėjo artintis prie manęs, laikydamas atkišęs, kaip sykis didesniai pasityčiojimui, tikrą danzinginį "Sondermischung" pokelį ir pakratydamas taip, kad likusios **cigaretės** beveik biro žemėn." (Vokietukas 492psl.)
81. "- Ar tai ne *pypkius*?" (Vyras 492psl.)
82. "Tada mano ranka pati išsitiesė ir sugriebė **cigaretes**." (Pasakotojas 493psl.)
83. "-Kas sakė, kad nerūkau?" (Pasakotojas 493psl.)
84. "Kas anksčiau nesmelkė ir **cigaretes** imdavo tik spekuliacijai – tas negaus nė dabar." (Kareiviai 493psl.)
85. "Tuo labiau kad Danzinge už **cigaretę** žmogų papjautų." (Rūkaliai 493psl.)
86. "Ji sušneka, ir įsiklausęs suprantu, kad prašo įkišti ranką į jo švarko kišenėn ir išimti **cigaretes**." (Vyras 497psl.)
87. "Ir sako mums: draugužiai, užsirūkykite ir jūs." (Kareivis 497psl.)
88. "**Cigaretes** spraudžiu atgal. Ne, ne, pravers **cigaretės** jums patiems." (Pasakotojas 497psl.)
89. "[I]domiausia, kad kurį laiką gyvenę tabako fabrike ir daugis iš jų turėjo prisišlavinėję *tabako* pabirų. *Tabako* jie turėję tiek, kad arklių tvartus galėję kreikti. Taip, turėję, bet visą tai jau praeityje ir istorijoje, nes daugumas savo tabaką iškeitė į maistą,..." (Kareiviai 498psl.)
90. "Jis atėjęs su tuo rudžiu viršila į *tabako* fabriką, kur jų likučių šimtinė ilsejusiai, ir pareiškė, kad jie esą siūsti padaryti tvarką." (Puskarininkis 500psl.)
91. "Ir **cigaretės**, kurias iškrėtė iš savo kišenių, buvo gerokai suglamžytos, aplaužytos ir kruvinais pirštais nučiupinėtos." (Dubielė 508psl.)
92. "Visokis vargas lengviau pakeliamas, kai tavo *pypkelė* smilksta." (Jonelis 514psl.)
93. "Ir būčiau užmiršęs, Joniukas pasimuistė išsitraukdamas apglamžytą **cigarečių** pokelį." (Jonukas 514psl.)
94. "**Cigaretės** lindo visai iš kišenės, tai ir paėmiau." (Jonukas 514psl.)

95. "Kad jis tik pusiau nurūkytą **cigarečių** pokelį išnėręs iš užmušto latvio."
(Joniukas 515psl.)
96. "Va, ir tas vokiečių, pameni, kai nešėm sunkiai sužeistuosius Danzingo stotyje, atidavė savo riestą **pypkelę**." (Pasakotojas 515psl.)
97. "Mano tėvulis vis, būdavo, rūkys riestas **pypkes**." (Pasakotojas 515psl.)
98. "-Gražios **tabokos** beturįs sveikutis,-..." (Pasakotojas 515psl.)
99. "Kai visi buvo ištekšliavoję savo išteklius ir sausai krimto tuščias **pypkes**, tasai riestanosis traukė pilna burna ir nė nemanė pasukti kam nors žiupsnelio **tabokos**."
(Kaimynas 515psl.)
100. "Geriausia, ką galėsime, tai tą sušlapusią vietą paženklini tuo danzinginiu **taboku**." (Kareiviai 515psl.)
101. "Dėl **tabokos**, tai ką jau bepadarysi...- sudejavo mano kaimynas **tabokius**, kurs pasirodė bebuvęs dar ir malūnininku." (Kaimynas 515-516psl.)
102. "Tą **taboką** meldžiu priimti nuo manęs. (Kaimynas 516psl.)
103. "Eik tu skradžiais su **taboka**." (Pasakotojas 516psl.)
104. "Gal tą paskutinę **pypkę** išrūkyti." (Pasakotojas 516psl.)
105. Atmintini ir įsidėmėtini senų kareivių patarimai: nerūkyti, garsiai nekalbėti, atleisti apikakles ir atsisejoti kelnių klynus. (Patarimai kareiviams 519psl.)
106. Jis užsidegė **cigaretę**. (Vienaakis 519psl.)
107. Susmilko **pypkės** ir **cigaretės**. (Vyrai 520psl.)
108. Man užteko rūkalų. **Cigarų** gražiose dėžėse, po penkiasdešimt kiekvienoje. **Cigarečių** ir **tabako**. Prie to buvo kalnai **pypkių**, žiebtuvėlių ir kitos galanterijos. (Pasakotojas 521psl.)
109. krantinėje stovėjo vokiečių vyrai ir liūdnei kramtė užgesusias **pypkes**.
(Vokiečių vyrai 530psl.)
110. Mes traukėme **pypkes** ir **cigarus** ir maitinomės pačių pasiimtais koncervais. (Kareiviai 532psl.)
111. Apsukresni užvedė biznį, už **cigaretės** išmainydami skardinę vandens,...
(Kareiviai 532psl.)

112. Bet už pinigą daugiau vertino rūkalus. Nuo mažo iki seno jie kramtė dantyse tuščias *pypkės* ir kentė rūkymo alkį. Jei pasitaikė daną sutikti ne rudais plaukais, tai be *pypkės* beveik ne. (Danai 537psl.)
113. Danai traukia tuščias *pypkės* ir, atrodo, bus sužavėti. (Danai 540psl.)
114. Su džiaugsmu pritarėme jam ir užsirūkėme po **cigarą** iš paskutiniųjų atsargų. (Kareiviai 541psl.)
115. **Cigarai** baigė susmilkti, o anglų nėra. (Kareiviai 541psl.)
116. Užsimerkus ir prileidus vaizdą, kad Jiekšė, štai frantas, geriausiomis drapanomis apsidaręs, papūtęs šilkinį kaklaraištį, eina per kaimą ir smelkia **cigaretę**. (Jiekšė 548psl.)
117. **Cigaretė** būdavo susukta gerame **cigaretiniame** popieriuje, tik vietoje tabako panaudojant sausą žolę ar sutrintus topolio lapus. (Pasakotojas 556psl.)
118. Aš gaudavau patraukti pora dūmų iš tikros **cigaretės**,...” (Pasakotojas 556psl.)
119. Rūkė ten visi, net tie, kurie savo amžiuje neturėjo kandiklio savo dantyse. Kuriems tik pavyko kokių nors būdu sugriebti *tabako*. Manau, kad ir žindomas kūdikis vietoje motinos krūties būtų stvėręs **cigaretę**. (Vyrai 557psl.)
120. Aš, savaime suprantama, laikrodžio neturiu, bet jei turėčiau, mielai būčiau atidavęs anglui už kartoną **cigarečių**. (Pasakotojas 557psl.)
121. Vengras tau atneš laikrodį, kurį savo ruožtu galėsi atiduoti škotui už **cigarečių** kartoną. Už **cigaretės** tik tėvo ir motinos negautum. (Vengras 558psl.)

Kas rūko	Kur rūko	Kada rūko	Kodėl rūko
Pasakotojas	Smuklėje Apkasuose Kelyje Bunkeryje Bunkeryje	Vakaras Diena Rytas Vakarop Vakarop	Šiaip sau Nervams nuraminti Šiaip sau Kad lengviau pakeltų vargus Šiaip sau
Ūkininkas	Ganyklose prie tvoros Vežime Klėties gale	Vakaras Rytas Rytas	Šiaip sau Šiaip sau Šiaip sau
Dubiela	Karčiameje	Vakaras	Šiaip sau
Rak-čiak-čiak žmona	Bet kur	Bet kada	Iš įpročio
Joniukas	Karčiameje	Vakaras	Šiaip sau
Vyresnybė	Klonyje	Naktis	Šiaip sau
Grenadieriai	Tanke	Vakaras	Šiaip sau
Kalvis	Miške	Vakaras	Šiaip sau
Sargybiniai	Sodyba	Vakare	Šiaip sau
Taboras	Miške	Vėlyvas vakaras	Šiaip sau
Senis	Kaime	Rytas	Šiaip sau
Kapitonas	Kieme	Diena	Šiaip sau
Pasakotojo kimynas	Bunkeryje	Vakarop	Šiaip sau
Danai	Bet kur Apkasuose	Bet kada Vakaras	Iš įpročio Šiaip sau
Vokiečių vyrai	Krantinėje	Dieną	Šiaip sau
Kareiviai	Laive Miške Prie ugnies Kaime	Per dieną Naktis Naktis Rytas	Šiaip sau Šiaip sau Šiaip sau Šiaip sau

UŽUOVĖJA CITATOS

1. “Ir mūsų trobų kaminai vertė dūmus tyliais rytmečiais aukštyn, ir iš jų susidarė debesų arimai, ir mūsų skerdžiaus *pypkės* dūmelis kopė aukštyn, ten, ten – į debesis.” (Skerdžius 8psl.)
2. “Apžlibęs ir neką beprimato, o šniukštinėja pėdas, ir dūmelis smilkt dulkt iš apgruzdėjusios *pypkės*.” (Eigulys Ežeris 9psl.)
3. “Pasirėdau dryžainio milo šventikėm, gerai *tabokos* į kapšį ir iškeliauju.” (Antanėlis 10psl.)
4. “Žengiu išnašiai, lazdelę pasibrukęs po pažastim, ir kartas nuo karto į jos galą barkšteliu *pypkelę*, iškrėsdamas pelenus.” (Antanėlis 10psl.)
5. “Nuanglėjusi *pypkė* vos kyšo iš ūsų.” (Vaitiškis 11psl.)
6. “Iškrėtęs užgesusią *pypkę* į šalydrangį, kimšosi iš naujo ir degėsi pasigūžinęs nuo vėjo.” (Vaitiškis 12psl.)
7. “Nusišnyptė trankiai nosį ir ūsus susklastė į abi puses *pypkės* kandikliu, tokiu pakumpusiu, kieto sausviedžio medelio.” (Vaitiškis 14psl.)
8. “Nuslysta į lūpų kampa, ir *pypkės* galvutė atsiremia į smakrą.” (Vaitiškis 15psl.)
9. “Tai tau – giliai užsitraukiu dūmą.” (Antanėlis 16psl.)
10. “Ėjo Dryža toliau, atsisagstęs, plevėsuojančiais kailinių skvermais ir išsiėmęs užgesusią *pypkę* iš dantų.” (Dryža 22psl.)
11. “- Ne, nesikelsiu...- jis grabinėjosi *pypkės* ir nudžiugo išgirdęs, kad bus karšto alaus.” (Dryža 29psl.)
12. “Smilko *pypkės* ir tranki ūkiška kalba.” (Ūkininkai 37psl.)
13. “Jis subarškino *tabokinę*. Šiurkštumą parėmė abejingumu, sukdamas *cigaretę*.” (Kalvis Elyzas 54psl.)

14. "Maršalka padaužė kišenes, užsimanęs parūkyti." (Maršalka Vaitiškis 61psl.)
15. "Jau dabar laiškai nugeltę kaip *taboka*,- tikino Žlabys, pasimetęs į kuprą ir liesas, lyg pelais maitinamas." (Žlabys 62psl.)
16. "Išblėsusios *pypkės* prakaitavo delnuose. Kurie nerūkė, rankas laikė gražiai sudėję ant kelių." (Vyrai 64psl.)
17. "Už jo nugaros čirškė tėvo *pypkė*. Ir jam stipriau patraukus dūmą, rausvi debesėliai išplisdavo virš galvos." (Maršalka Vaitiškis 70psl.)
18. "Atsisėdo ir, grabinėdamas *tabokos*, skersakiavo žmonos lovon." (Maršalka Vaitiškis 72psl.)
19. "Antrą kartą taisėsi parūkyti." (Maršalka Vaitiškis 72psl.)
20. "Klebonas užgėrė *tabokos* iš dailaus ragelio ir nusičiaudėjęs atkragino smakrą:..." (Klebonas 75psl.)
21. "Vaitiškis Aleksandra davė jam *tabokos* prisikimšti, klausė, kaip žiemą išmitęs, ar dar nužerglioja kokį krepšeli." (Vaitiškis Aleksandra 78psl.)
22. "Tvirtos *tabokos* užtraukus, jį apėmė seilėtekis, ir spjaudėsi sau ant pašukinių kelnių." (Vaitiškis Aleksandra 78psl.)
23. "Degutuotais pirštais nubraukė ūsus, įsikando nugruzdėjusiu šonu *pypkę*." (Lapeika 84psl.)
24. "Prispausdami nykščiais lipantį iš *pypkių taboką*, pūtė dūmus ir žvalgėsi, ką čia užsimanius." (Lapeika ir Levukas 85psl.)
25. "Dek bravarcką alų ir **cigarus** tuojau pat ant žemės." (Bernai latviui 87psl.)
26. "Padaužė žmogus *pypkę* į tvorą ir pasižiūrėjęs į saulę nukrypavo daržinėn pokaičio." (Lapeika 90psl.)
27. "Jis tupėdavo įšilęs, užmiršęs *pypkę* prisidegti, įsižiūrėjęs į šnypščiančią liepsną." (Lapeika 91psl.)

- 28.“- Eisiu bičių pažiūrėti,- prasitarė, lupdamas iš burnos *pypkę*.”
(Vaitiškis 99psl.)
- 29.“O nekenčia jos *pypkės* syvų ir dar tokiu laiku, kai drumsčiasi nelyginant žarijos iš pečiaus. *Pypkę* paliko ant tvoros stulpo.”
(Vaitiškis 99psl.)
- 30.“*Pypkė* šokinėjo senio burnoje.” (Vaitiškis 103psl.)
- 31.“Jis graibstėsi *pypkės*. Ją rado, bet kapšį su *taboka* iš už juostos patvojo belakstydamas.” (Vaitiškis 108psl.)
- 32.“O vestuves tai nurėš, po *pypkiais!*” (Frazeologizmas 119psl.)
- 33.“Senis irgi šviluoja dūmelį daržinės gale, iki pečių įsibridęs tabokuose.” (Senis 122psl.)
- 34.“Susisuko parukyti ir, užkišęs ranką už ančio krapštėsi.” (Valius 123psl.)
- 35.“Užtenka tokiam per darbymetę,- šnekėjo Žlabys ir pasuko *pypkę* beviltiškai.” (Žlabys 125psl.)
- 36.“Valius išėjo parūkyti į kiemą.” (Valius 125psl.)
- 37.“Patsai nejuto, kaip užėjo kamaron, *tabokos* įsidėjo.” (Valius 125psl.)
- 38.“- Suk šen *pypkelės* prisidegti,- kalbino pažįstamas.” (Vyrai Valiui 127psl.)
- 39.“Pilnas pasitenkinimo ir pasitikėjimo, išvertė krūtinę ir, pasukęs kepurę, nustrapinėjo pas vyrus užsirūkyti.” (Valius 130psl.)
- 40.“Pasėdėjo Valius, parūkė ir kumbrino trindamas ausis ir niurzgėdamas.” (Valius 133-134psl.)
- 41.“Vyrai laikė rankas kišenėse ir, suktines prie lūpų prisilibdę, patenkinti savo žygiu, pūtė dūmus.” (Vyrai 140psl.)
- 42.“Atokiau, prie daržinės, visi trys meistrai pūtė dūmus ir ražėsi.”
(Meistrai 141psl.)
- 43.“Vyrai smelkė susėdę šeimyninėje pasieniais.” (Vyrai 152psl.)